

Marcin Ratajczak

Katedra Ekonomiki Edukacji, Komunikowania i Doradztwa

Magdalena Mądra

Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Źródła i bariery finansowania innowacji w sektorze MSP w Polsce

Wstęp

Innowacje odgrywają bardzo ważną rolę w funkcjonowaniu oraz rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Powszechnie za innowację uważa się jakieś dobro, które jest postrzegane przez nabywców jako nowe¹. Innowacyjność wpływa na przewagę konkurencyjną przedsiębiorstw w warunkach gospodarki rynkowej a także w procesach integracji z Unią Europejską. Istniejąca obecnie silna konkurencja na rynku skłania przedsiębiorców do poszukiwania innowacji oraz podejmowania różnych działań przedsiębiorczych. Podnoszenie innowacyjności firm wpływa na udoskonalenie ich produktów, metod wytwarzania, działań marketingowych i systemów dystrybucji². Wszelkie działania innowacyjne podejmowane przez podmioty gospodarcze podnoszą atrakcyjność wyrobów firmy, a tym samym poprawiają konkurencyjność i pozycję rynkową.

W sektorze małych i średnich przedsiębiorstw jest mniejszy odsetek przedsiębiorstw wprowadzających innowacje niż w sektorze dużych firm. Wynika to z tego, że zakres działania mniejszych podmiotów gospodarczych jest węższy niż dużych, które mają bardziej zróżnicowaną ofertę i rozbudowane procesy produkcyjne³. To właśnie dzięki nim firmy te są w stanie podnieść swoją konkurencyjność na rynku, co wpływa na wzrost potencjału polskiej gospodarki. Innowacje mogą zapewnić przedsiębiorstwu sukces, gdy zachodzi konieczność monitorowania sytuacji na rynku produktów. Pozwala to na utrzymanie przewagi

¹Wallis A.: Innowacyjność polskich małych i średnich przedsiębiorstw w warunkach integracji europejskiej. Wydawnictwo Kreos, Szczecin 2007, s. 164.

²Wiśniewska J.: Teoretyczne aspekty rozprzestrzeniania się innowacji, Difin, Warszawa 2005, s. 126.

³Wallis A.: Innowacyjność polskich małych i średnich przedsiębiorstw w warunkach integracji europejskiej. [w:] Strategie wzrostu wartości przedsiębiorstwa. Wydawnictwo Kreos, Szczecin 2007, s. 655.

konkurencyjnej dzięki wdrażaniu innowacji⁴. Zarówno badania procesów wdrażania innowacji, jak i sama działalność marketingowa wymagają wygenerowania (przeznaczenia) na ten cel dodatkowych środków finansowych, które mogą być pozyskane przez przedsiębiorstwa z zewnątrz.

Celem opracowania jest ukazanie źródeł finansowania nakładów innowacyjnych w małych i średnich przedsiębiorstwach funkcjonujących w Polsce wraz z zestawieniem barier, które ograniczają ich realizację. Materiał źródłowy dotyczy 2005 r. i został opracowany na podstawie informacji pozyskanych z raportów publikowanych przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP). Analiza zostanie przeprowadzona w przekroju województw przy zastosowaniu metody analizy opisowej i tabelarycznej.

Pojęcie finansowania innowacji

W literaturze pojęcie finansowania jest różnie ujmowane, gdyż zmienia się w zależności od uwzględnienia w nim mniejszego bądź większego zespołu zjawisk lub procesów finansowych, a nawet rzeczowych⁵. Finansowanie w ujęciu najwęższym ogranicza się do działań związanych z pozyskiwaniem kapitału w formie pieniężnej. Nieco szersze ujęcie obejmuje również pozyskanie kapitału w formie rzeczowej. Pojęcie finansowania wiąże się również ze sposobem korzystania z kapitału, dlatego ważna jest zależność pomiędzy finansowaniem a inwestycjami. Angażowanie środków finansowych w inwestycje rzeczowe i finansowe wymaga wcześniejszego ich zgromadzenia lub zabezpieczenia. Wprowadzenie innowacji związane jest z pozyskaniem kapitału, przy założeniu, że zgromadzone środki finansowe będą efektywnie wykorzystane⁶. Definicja finansowania łączy w sobie krótko- i długoterminowe dyspozycje prowadzące do utrzymania równowagi finansowej, wyboru korzystnej metody regulowania wydatków, jak również korzystnej lokaty wolnych środków finansowych.

Podstawową rolę w działalności firmy odgrywa kapitał własny z uwagi na spełniane funkcje – funduszu odpowiedzialności finansowej, gwaranta spłaty zobowiązań⁷ wobec wierzycieli oraz podstawy ekonomicznej działalności

⁴Sabela W., Szczepańska K.: Realizacja innowacji w przedsiębiorstwie produkcyjnym. [w:] Uwarunkowania rozwoju i konkurencyjności przedsiębiorstw. Wydawnictwo Triada, Dąbrowa Górnicza 2004, s. 115.

⁵Antkiewicz S.: Akcje i obligacje w finansowaniu przedsiębiorstw. Oficyna Wydawnicza „Zarządzanie i Finanse”, Warszawa 2002, s. 12.

⁶Ibidem.

⁷Bilski J., Stawasz E.: Bariery w korzystaniu z usług bankowych w finansowaniu działalności małych i średnich przedsiębiorstw. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2006, s. 24.

przedsiębiorstwa. Finansowanie obejmuje podstawowe źródło uzyskane z zatrzymanego zysku (samofinansowanie). Przedsiębiorstwa finansują się głównie kapitałem własnym w celu ekspansji swej działalności. Wynika to z konieczności umacniania pozycji konkurencyjnej na rynku oraz planów powiększania generowanego zysku. Finansowanie wewnętrzne związane jest z pozyskiwaniem środków finansowych w wyniku ruchu okrężnego. Łączy się to również z transformacją majątku w wyniku amortyzacji oraz sprzedażą środków majątku niemających wpływu na zdolności produkcyjne, jak i prawidłowe funkcjonowanie przedsiębiorstwa. Sposób finansowania działalności bieżącej, innowacyjnej oraz badań nad procesami innowacyjnymi zależy do wielu czynników, a odpowiedni dobór źródeł finansowania współtworzy ich sukces.

Źródła i bariery w finansowaniu nakładów innowacyjnych

Przedsiębiorstwa sektora MSP stoją często przed trudnym wyborem źródła finansowania innowacji. Niska skłonność zarządzających do ryzyka ogranicza ich zainteresowanie pozyskiwaniem środków obcych, co utrudnia podmiotowi korzystanie z efektu dźwigni finansowej występującego przy finansowaniu kapitałem pozyskiwanym z zewnątrz. Im ambitniejsze zamierzenia innowacyjne realizuje firma, tym z większej liczby źródeł kapitału są one finansowane, co wiąże się z dywersyfikacją ryzyka działalności. Forma organizacyjno-prawna małych i średnich przedsiębiorstw ogranicza dostęp wielu jednostkom do kapitału obcego, zmuszając je do wyboru niekoniecznie tych, z których chciałyby skorzystać.

Problemy z dostępem do zewnętrznych źródeł finansowania nakładów innowacyjnych związane są z: brakiem możliwości wejścia na wysoko zorganizowany rynek kapitałowy, niską wiarygodnością kredytową oraz mentalnością przedsiębiorców, którzy wolą finansować rozwój ze środków własnych. Analiza czynników kształtujących strukturę kapitału wykazała, że właściciele małych i średnich przedsiębiorstw w finansowaniu innowacji preferują kapitał własny. Zależność ta zmienia się wraz z wielkością firmy, gdyż razem z jej wzrostem spada udział kapitału własnego w strukturze źródeł finansowania⁸.

Główną barierą w pozyskiwaniu środków finansowych na innowacje jest dyskryminacja sektora MSP przez banki oraz ostrożne działanie funduszy pożyczkowych. Małe przedsiębiorstwa często nie posiadają historii kredytowej oraz nie

⁸Brojakowska M.: Możliwości finansowania mikro i małych przedsiębiorstw. [w:] Zeszyty Naukowe Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstw. Wydawnictwo Instytutu Organizacji i Zarządzania w Przemysle „ORGMASZ”, Warszawa 2007, s. 22.

mają dostatecznej gwarancji majątkowej pozwalającej na zabezpieczenie kredytu. Znaczącą barierą finansową dla MSP jest wysoki koszt kapitału, który wstrzymuje ekspansję przedsiębiorstwa na rynku. Kolejną kwestią jest niski poziom zdolności akumulacyjnych, który nie daje gwarancji zwrotu zainwestowanych kapitałów⁹. Firmy mają również trudności z oceną ponoszonego kosztu kapitału, co przekłada się na wysokie koszty funkcjonowania mniejszych podmiotów gospodarczych na polskim rynku. Można postawić również zarzut niewystarczającej pomocy państwa w zakresie poprawy dostępności do źródeł finansowania innowacji dla MSP, które mogłyby przyczynić się do rozwoju ich działalności i konkurencyjności¹⁰. Utrudniony dostęp do kapitału obcego związany jest ze słabą kondycją finansową MSP i ich zmniejszoną aktywnością innowacyjną. Rozwój innowacyjny sektora małych i średnich przedsiębiorstw uwarunkowany jest pozyskaniem kapitału z różnych źródeł (dywersyfikacja ryzyka).

Podstawowe kryteria wyboru źródeł finansowania innowacji związane są ze strategią firmy, strukturą finansowania, z ryzykiem ponoszonym w danej działalności, kosztem kapitału i płynnością finansową¹¹. Struktura finansowa przedsiębiorstwa jest jednym z czynników wpływających na bieżące wyniki finansowe, jak i na opłacalność realizowanych przedsięwzięć rozwojowych. Majątek przedsiębiorstwa finansowany jest z różnych źródeł, dlatego też decyzje strategiczne w tym obszarze dotyczą optymalizacji poziomu zadłużenia (właściwej relacji między kapitałem własnym a obcym), u podstaw której leżą zjawiska dźwigni finansowej oraz ryzyka niewypłacalności¹².

Na finansowanie rozwoju technologicznego wpływ mają również niektóre instrumenty wprowadzone przez ustawę z dnia 29 lipca 2005 r.¹³ o formach wspierania działalności innowacyjnej, do których możemy zaliczyć: kredyt technologiczny, status centrum badawczo-rozwojowego oraz instrumenty podatkowe¹⁴. Ograniczenia związane z możliwością wykorzystania tych środków na finansowanie innowacji wiążą się z rozmiarami prowadzonej działalności.

⁹Skowronek-Mielczarek A.: Małe i średnie przedsiębiorstwa – źródła finansowania. C.H. Beck, Warszawa 2007, s. 12.

¹⁰Popławski W.: Jak i skąd pozyskać pieniądze dla małych i średnich przedsiębiorstw, pod red. Popławskiego W. Oficyna Wydawnicza Włocławskiego Towarzystwa Naukowego, Włocławek 2003.

¹¹Wilanowska Z., Wilanowski M.: Sztuka zarządzania finansami. Wydawnictwo Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego, Bydgoszcz 2001, s.426.

¹²Ibidem.

¹³DzU Nr 179, poz. 1484.

¹⁴Filipiak B.: Strategie finansowania innowacji w małych przedsiębiorstwach. [w:] Zeszyty Naukowe Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstw. Wydawnictwo Instytutu Organizacji i Zarządzania w Przemysle „ORGMASZ”, Warszawa 2007, s. 39.

Polityka Unii Europejskiej (UE) w zakresie wspierania rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw, gdzie znaczącą rolę odgrywają mniejsi przedsiębiorcy, zakłada uruchomienie programów mających na celu podnoszenie wiedzy i kompetencji małego biznesu¹⁵. W polityce regionalnej sektor MSP postrzegany jest jako beneficjent wielu działań generowanych przez jego otoczenie. Podstawą tych założeń jest wspieranie relacji funkcjonujących na zasadzie sprzężeń zwrotnych, umożliwiających przedsiębiorstwom ukazywanie ich potrzeb oraz zmian w ich otoczeniu¹⁶.

Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w dużej mierze uzależniony jest od stabilnego, korzystnego otoczenia zewnętrznego, które zapewni im właściwe warunki funkcjonowania na rynku¹⁷. Na bardziej przyjazne otoczenie przedsiębiorstw sektora MSP mogą mieć wpływ instrumenty prawne zintegrowane z polityką gospodarczą kraju, jakimi są odpowiednie narzędzia: finansowe, informacyjne i szkoleniowe.

Jedną z głównych barier ograniczających możliwości wprowadzania innowacji w przedsiębiorstwach z sektora MSP jest utrudniony dostęp do kapitału obcego¹⁸, dlatego jest to problem wciąż ważny i aktualny. Głównym źródłem finansowania innowacji jest zatem kapitał własny, który uzupełniają kredyt bankowy i możliwości leasingowe. Przedsiębiorstwa ponoszące wysokie koszty na badania i rozwój (B+R) wykazują silniejszą pozycję konkurencyjną na danym rynku, co podkreśla istotę procesów przyczyniających się do tworzenia i wdrażania innowacji. Przedsiębiorstwa korzystające z subwencji redukują koszty własne i od strony kapitałowej prezentują się lepiej niż te, które nie wykorzystują funduszy unijnych¹⁹.

¹⁵Pinoczek P.: Kierunek działań innowacyjnych mikro i małych przedsiębiorstw oraz ich relacji z otoczeniem. [w:] Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw. Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2007, s. 198.

¹⁶Klepka M.: Efekty regionalnej strategii innowacji w Polsce. Rekomendacje do analizy szczegółowej. PARP, Warszawa 2005, s. 15.

¹⁷Kurkowska M.: Innowacje a konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw. [w:] Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw. Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2007, s. 194.

¹⁸Duda J.: Działalność inwestycyjna polskiego sektora MSP po przystąpieniu do Unii Europejskiej. [w:] Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka. Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1159, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2007, s. 83.

¹⁹Kaczmarek T.T.: Zarządzanie płynnością finansów małych i średnich przedsiębiorstw. Difin, Warszawa 2007, s. 72.

Wyniki badań

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw finansuje działalność innowacyjną przede wszystkim środkami własnymi. W średnich firmach kapitał własny stanowi 67% nakładów innowacyjnych, natomiast w małych 69%. Źródła finansowania wydatków na innowacje w województwach Polski przedstawiają tabele 1 i 2.

Tabela 1

Źródła finansowania nakładów innowacyjnych w średnich przedsiębiorstwach według województw w 2005 r. (%)

Odsetek nakładów innowacyjnych	Środki własne	Kredyty bankowe	Środki zagraniczne	Środki z budżetu państwa	Środki z UE i funduszy centralnych
Dolnośląskie	75	21	3	0,2	0,8
Kujawsko-pomorskie	68	18	4	0,4	9,6
Lubelskie	66	19	2	0,7	12,3
Lubuskie	61	28	1	2	8
Łódzkie	57	21	3	1	17
Małopolskie	80	17	0,5	1,5	1
Mazowieckie	77	10	2	2,7	8,3
Opolskie	70	22	1	1	6
Podkarpackie	70	12	1	0,9	16,1
Podlaskie	58	26	3	3	10
Pomorskie	59	29	2	1	9,9
Śląskie	72	18	1,5	0,2	8,3
Świętokrzyskie	69	16	3,5	1,3	10,2
Warmińsko-mazurskie	73	14	2,4	0,6	10
Wielkopolskie	72	17	0,5	1,1	9,4
Zachodniopomorskie	41	50	2,7	1,3	5
Polska	67	21	2,1	1,2	8,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów PARP.

Największy udział środków własnych w budżecie innowacyjnym obserwujemy w grupie małych przedsiębiorstw z województw lubelskiego (w których tylko 6% stanowi udział obcych źródeł finansowania), opolskiego (87% środków własnych) oraz mazowieckiego (85% środków własnych). Jeśli chodzi o średnie firmy, to w największym stopniu środkami własnymi posilają się

Tabela 2

Źródła finansowania nakładów innowacyjnych w małych przedsiębiorstwach według województw w 2005 r. (%)

Odsetek nakładów innowacyjnych	Środki własne	Kredyty bankowe	Środki zagraniczne	Środki z budżetu państwa	Środki z UE i funduszy centralnych
Dolnośląskie	75	19	1	3	2
Kujawsko-pomorskie	72	17	3,5	1,5	4,5
Lubelskie	94	3	0,2	0,8	2
Lubuskie	68	22	2	2,5	5,1
Łódzkie	70	23	1,5	2	3,5
Małopolskie	82	16	0,1	1	0,9
Mazowieckie	85	14	0,2	0,1	0,7
Opolskie	87	3	2	0,4	7,6
Podkarpackie	66	24	0,1	3	7
Podlaskie	67	23	2,2	2	5,8
Pomorskie	67	23	2,5	1,5	6
Śląskie	47	43	3	2	5
Świętokrzyskie	77	13	2,2	2,8	5
Warmińsko-mazurskie	73	14	3	1,5	8,5
Wielkopolskie	40	49	2,5	2	6,5
Zachodniopomorskie	59	31	2,2	2,8	5
Polska	69	23	1,7	1,8	4,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów PARP.

przedsiębiorstwa małopolskie oraz mazowieckie – około 80%. Najniższy udział środków własnych przeznaczanych na finansowanie innowacji występuje w małych firmach z Wielkopolski – około 2/5 środków w budżecie innowacyjnym oraz w średnich firmach z zachodniego Pomorza.

Drugim najważniejszym źródłem finansowania innowacji są kredyty bankowe, z których korzystają przede wszystkim średnie firmy zachodniopomorskie (połowa środków przeznaczonych na innowacje), pomorskie oraz lubuskie (około 1/3 wydatków na nowe technologie). Z małych przedsiębiorstw najczęściej nakładów innowacyjnych dzięki kredytom finansują firmy z Wielkopolski i Śląska – około 50%. Spośród obu grup przedsiębiorstw najmniej z kredytów bankowych korzystają firmy z województw: mazowieckiego, lubelskiego oraz opolskiego.

Sporadycznie małe i średnie przedsiębiorstwa finansują innowacje z zewnętrznych źródeł kapitału. Środki zagraniczne stanowiły około 4% nakładów średnich firm w województwie kujawsko-pomorskim, 3% w świętokrzyskim i na Dolnym Śląsku oraz 3% nakładów małych podmiotów gospodarczych w województwie kujawsko-pomorskim, na Warmii i Mazurach oraz na Śląsku.

Środki z budżetu państwa finansowały po 3% innowacji małych przedsiębiorstw dolnośląskich i podkarpackich oraz średnich firm podlaskich i mazowieckich. W pozostałych regionach źródło to stanowiło niski odsetek w strukturze finansowania nowych technologii. W najbliższych latach rola środków publicznych w budżetach innowacyjnych przedsiębiorstw powinna jednak wzrastać ze względu na duże powiązanie funduszy strukturalnych z rozwojem firm, a tym samym wprowadzaniem zmian technologicznych.

Bardziej skuteczne w pozyskiwaniu środków z Unii Europejskiej oraz funduszy centralnych są duże firmy, a dotyczy to zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego. Wynika to przede wszystkim z większego zaangażowania w działalność innowacyjną dużych przedsiębiorstw, które tym samym częściej starają się o wsparcie na tę formę aktywności. W przypadku średnich firm wsparcie ze środków UE na innowacje wyniosło około 9%, a małych – około 5%²⁰. W przekroju regionalnym najbardziej skuteczne w pozyskiwaniu tego finansowego wsparcia były średnie firmy podkarpackie i lubelskie – około 16% z nich otrzymało pomoc na wdrożenie innowacji. Ponad 10% średnich przedsiębiorstw z Podlasia oraz Warmii i Mazur zostało beneficjentami pomocy finansowej na innowacje ze środków unijnych. Wsparcie to trafiło więc przede wszystkim do najuboższych województw pod względem dynamiki rozwoju sektora MSP. W grupie małych firm regiony, które liderują w pozyskiwaniu środków z Unii Europejskiej na nowe technologie to przede wszystkim Wielkopolska, Podlasie oraz Warmia i Mazury. Najslabiej w obu grupach przedsiębiorstw w pozyskiwaniu środków finansowych z funduszy na nakłady innowacyjne wypadają firmy z Dolnego Śląska, Małopolski oraz zachodniego Pomorza. Wynika to z większych możliwości pozyskania kredytu w tych województwach.

We wszystkich regionach kraju najważniejsze bariery utrudniające procesy innowacyjne wynikają z czynników ekonomicznych, do których można zaliczyć: brak środków finansowych, zbyt wysokie koszty wdrożenia innowacji i brak zewnętrznych źródeł finansowania²¹. Dotyczy to przede wszystkim uboższych regionów, takich jak Warmia i Mazury czy Lubelszczyzna. Z kolei zbyt wysokie koszty wdrożenia innowacji są główną przeszkodą na Śląsku. W firmach z kujawsko-pomorskiego brak środków finansowych był najsłabszą barierą

²⁰Zołnierski A.: *Innowacyjność – stan rozwoju i perspektywy*. PARP, Warszawa 2006.

²¹Ibidem.

innowacyjną, co wynika głównie z ułatwionej dostępności zewnętrznych źródeł finansowania w tym województwie.

Kolejną barierą utrudniającą rozwój innowacyjny sektora MSP są czynniki rynkowe, związane ze zmiennym popytem bądź też dominacją jednego przedsiębiorstwa. Firmy na Śląsku i w Łodzi funkcjonują na rynku charakteryzującym się zmiennym poziomem sprzedaży, co wiąże się z wysokim ryzykiem wprowadzania kosztownych innowacji. Z kolei dominujące firmy występują przede wszystkim na Mazowszu i w Wielkopolsce.

Ostatnimi przeszkodami, które wpływają na wdrażanie innowacji są bariery związane z wiedzą²². Chodzi tu przede wszystkim o trudności ze znalezieniem partnerów do współpracy oraz brak wykwalifikowanego personelu. Trudności z pozyskaniem współpracowników mają firmy z Podlasia oraz Warmii i Mazur, a z brakiem wykwalifikowanych pracowników przedsiębiorstwa z Opolszczyzny. Ma to związek ze słabym tempem rozwoju w firmach z tych regionów.

Podsumowanie

W opracowaniu przedstawiono analizę i strukturę źródeł finansowania innowacji sektora MSP w podziale na województwa. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

1. Zmiana w dostępności do kapitału obcego związana jest z polityką regionalną i szansą, jaką dają nowe instrumenty finansowe. Taka możliwość istnieje przy pozyskaniu zewnętrznego kapitału z funduszy venture capital bądź inwestycji dokonywanych przez „aniołów biznesu”. Średnie przedsiębiorstwa w większej skali korzystają z kredytów bankowych będących źródłem finansowania wprowadzanych innowacji niż firmy małe. Sytuacja taka wystąpiła w większości badanych województw, ukazując silną zależność pomiędzy presją, jaka odbija się na średnich jednostkach gospodarczych a koniecznością konkurencyjności na rynku UE. Rywalizacja tych dwóch grup firm zdominowana jest przez średnie jednostki gospodarcze, osiągające większe korzyści ze skali produkcji, dlatego małe podmioty stawiają na innowacyjność oferowanych produktów i usług.
2. Widać wyraźnie dominujący udział środków własnych w finansowaniu innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach z centralnej Polski. Z kolei kredyty bankowe najczęściej zaciągają firmy z południowych regionów kraju, dzięki większej dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania nowych technologii. Zarówno środki zagraniczne, jak i z budżetu państwa

²²Ibidem.

stanowią we wszystkich województwach bardzo mały odsetek finansowania nakładów innowacyjnych. Środki z UE oraz z funduszy centralnych trafiają przede wszystkim do najuboższych terenów, czyli Polski północno-wschodniej.

Literatura

- ANTKIEWICZ S.: *Akcje i obligacje w finansowaniu przedsiębiorstw*. Oficyna Wydawnicza „Zarządzanie i Finanse”, Warszawa 2002.
- BILSKI J., STAWASZ E.: *Bariery w korzystaniu z usług bankowych w finansowaniu działalności małych i średnich przedsiębiorstw*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2006.
- BROJAKOWSKA M.: *Możliwości finansowania mikro i małych przedsiębiorstw*. *Zeszyty Naukowe Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemśle „ORGMAZ”, Warszawa 2007.
- DUDA J.: *Działalność inwestycyjna polskiego sektora MSP po przystąpieniu do Unii Europejskiej*. [w:] *Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka*. Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1159, Wydawnictwo Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wrocław 2007.
- FILIPIAK B.: *Strategie finansowania innowacji w małych przedsiębiorstwach*. *Zeszyty Naukowe Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemśle „ORGMAZ”, Warszawa 2007.
- KACZMAREK T.T.: *Zarządzanie płynnością finansów małych i średnich przedsiębiorstw*. Difin, Warszawa 2007.
- KLEPKA M.: *Efekty regionalnej strategii innowacji w Polsce. Rekomendacje do analizy szczegółowej*, PARP, Warszawa 2005.
- KURKOWSKA M.: *Innowacje a konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw*. [w:] *Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2007.
- PINOCZEK P.: *Kierunek działań innowacyjnych mikro i małych przedsiębiorstw oraz ich relacji z otoczeniem*. [w:] *Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw*. Wydawnictwo Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2007.
- POPLAWSKI W.: *Jak i skąd pozyskać pieniądze dla małych i średnich przedsiębiorstw*, pod red. Popławskiego W. Oficyna Wydawnicza Włocławskiego Towarzystwa Naukowego, Włocławek 2003.
- SABELA W., Szczepańska K.: *Realizacja innowacji w przedsiębiorstwie produkcyjnym*. [w:] *Uwarunkowania rozwoju i konkurencyjności przedsiębiorstw*. Wydawnictwo Triada, Dąbrowa Górnicza 2004.
- SKOWRONEK-MIELCZAREK A.: *Małe i średnie przedsiębiorstwa – źródła finansowania*. C.H.Beck, Warszawa 2007.
- WALLIS A.: *Innowacyjność polskich małych i średnich przedsiębiorstw w warunkach integracji europejskiej*. [w:] *Strategie wzrostu wartości przedsiębiorstwa*. Wydawnictwo Kreos, Szczecin 2007.

- WILANOWSKA Z., WILANOWSKI M.: *Sztuka zarządzania finansami*. Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego, Bydgoszcz 2001.
- WIŚNIEWSKA J.: *Teoretyczne aspekty rozprzestrzeniania się innowacji*. Difin, Warszawa 2005.
- ŻOŁNIERSKI A.: *Innowacyjność – stan rozwoju i perspektywy*. PARP, Warszawa 2006.

Resources and barriers of the innovation financing in the SME sector in Poland

Abstract

The elaboration presents the financial analysis of innovation outlays and their financial sources in the partition on 16 provinces. The aim of research is to present the structure and barriers of the outside capital usage in aspect of the new technologies implementation in small and medium enterprises in Poland. Empirical data refer to year 2005 and were analysed by authors on the ground of gained information from Polish Agency for Enterprise Development (PAED).